

ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ

Фок М.

Науковий керівник – проф. Кондрацька Л. А.

АНТРОПОЛОГІЧНІ УМОВИ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-ВОКАЛІСТІВ

Важливість проблеми вокальної підготовки майбутніх педагогів-вокалістів полягає у тому, що вона є важливим компонентом фахової підготовки студентів у вищих навчальних закладах мистецького спрямування. Основні положення даної проблеми знайшли широке висвітлення у світоглядно-культурологічній, психолого-педагогічній, науково-методичній літературі.

Психологічним і науково-методичним питанням вокального процесу присвячено роботи В. Багадурова, К. Витвицького, Ф. Вігта, П. Голубева, Л. Дмитрієва, В. Ємельянова, Ф. Заседателева, К. Злобіна, Д. Люша, В. Морозова, І. Назаренка, І. Прянішнікова, Р. Юссона, В. Юшманова та інших. Вимоги до вокальної підготовки та голосу вчителя музики багато в чому співпадають з вимогами до підготовки студентів виконавської вокальної спеціальності, що відображено в працях Н. Гребенюк, А. Датського, Л. Василенко, О. Маруфенко, А. Менабені, Г. Стасько, Ю. Юцевича, О. Прядко, О. Матвєєва, Л. Гавриленко.

Педагогічний доробок теоретиків і практиків освіти і культури показав, що проблема вокальної підготовки студентів протягом останніх десятиліть досліджувалася у багатьох напрямках, але антропологічний підхід до розв'язання проблеми розвитку вокальних умінь, ще не поставав предметом спеціального дослідження.

Мета статті. Розкрити зміст антропологічних умов вокальної підготовки майбутніх педагогів - вокалістів.

Однією з головних психолого-педагогічних проблем становлення і розвитку творчої індивідуальності залишається проблема пізнання і розуміння її людської природи. Адже «людина - це верховний центр світового життя, яке падає через неї, і через неї має піднятися; пізнавши сутність людини, пізнаєш і розумієш сутність буття» [1, с. 218].

До того ж, як зауважує Д.Юм, операційна однаковість елементів будови людського тіла, як і духу, забезпечується універсальним принципом детермінізму як стихійної обумовленості усіх дій у фізичному і ментальному світах [4]. Таким чином, спотворення образу людини, на думку К. Ясперса, веде до спотворення самої людини, оскільки той образ (подоба), який ми вважаємо істинним, сам стає фактором нашого життя, вирішує характер нашого спілкування з іншими і з самим собою, прогнозує життєву настроєність та вибір завдань [7].

Ось чому в антропологічному знанні криється найбільша загадка людської цілісності, феномен людської здібності відроджувати свій зв'язок із світом і відчувати задоволення та щастя від повноти існування. Принцип пізнання і розуміння людської природи націлює суб'єкта педагогічного процесу на розкриття не тільки своїх можливостей, але й ціннісно-сміслових орієнтирів життєдіяльності, які допомагають йому відновлювати гармонію із самим собою.

Звісно, пізнання і розуміння людської природи - це завдання грандіозного масштабу, його рішення було метою нашої культури з давніх часів. Це принцип, яким не може займатися обмежена кількість спеціалістів.

Він знаходить своє місце в різних сферах наукового дослідження людини - філософії, етиці, антропології, естетиці, психології, фізіології, біології, педагогіці тощо. Не може

стояти осторонь від цієї проблеми і методика, оскільки вона, як наука, вивчає закономірності навчання, відштовхуючись від природних особливостей студентів.

І це стосується не тільки сфери фізіологічних, когнітивних, емоційних, чуттєвих, музичних, співочих задатків та здібностей, а й сфери потреб, мотивів, прагнень, бажань, устремлень, цілей та смислів майбутніх спеціалістів. У контексті сказаного викладач вокалу обов'язково має розуміти, що відбувається у внутрішньому світі студента. Не можна блукати на поверхні - це призведе до помилок, які іноді важко виправити. Інакше кажучи, наше знання і розуміння природи людини у процесі вокального навчання отримують сувору перевірку як у повсякденному житті студентів, так і в їхньому майбутньому професійному зростанні.

Отже, знання і розуміння умов мудрої реалізації людської природи дає можливість нам досягнути, прийняти і зрозуміти світ бажань, уподобань, спрямувань, прагнень, мотивів та цілей особистості студента на шляху проектування ним свого майбутнього.

Антропологічні умови вокальної підготовки – це умови, які забезпечують здатність вокаліста до співу серцем. Сюди відносяться:

- створення благочестивої атмосфери на занятті з постановки голосу;
- мотивація самокорекції суб'єктів вокально – педагогічної взаємодії на основі осмислення креаціоністичної концепції антропогенези;
- забезпечення вільного самовизначення і активізації особистісних ресурсів майбутнього вокаліста.

Перша - умова створення благочестивої атмосфери на занятті з постановки голосу - передбачає виховання здатності вокаліста до розуміння відмінності між творчою індивідуальністю (як того що дано) і особистістю (як того що має набутися), зокрема розрізнення індивідуальності як єдності душі уособленого індивіда, у всій повноті її відцентрової тенденції (я<-> не – я) і особистості як єдності духа особи у всій повноті її доцентрової тенденції (я = не я).

Отож, створення благочестивої атмосфери передбачає організацію спів буттєвої творчості на рівні учень – вчитель і на рівні виконавець – автор через осмислення алгоритму енергетичної тотожності (М. Кокжаєв).

Друга умова - мотивація самокорекції суб'єктів вокально – педагогічної взаємодії на основі осмислення креаціоністичної концепції антропогенези передбачає реалізацію наміру майбутнього вокаліста до розширення серця і розуму задля розвитку вокальних здібностей на духовному рівні, тобто на основі «лікування» – очищення душі у молитві (як діючого чинника сходження благодаті, яка попадає всі спотворення духа потенційної творчої індивідуальності). Представники сучасної педагогічної антропології (Б. Бім – Бат, Г. П. Щедровицький, І. Ямбург) таке душевне очищення тлумачать як розвиток внутрішнього (інтра – індивідного) простору творчої особи в діяльно – опосередкованому спілкуванні з ближнім.

Третя умова забезпечення вільного самовизначення і активізації особистісних ресурсів майбутнього вокаліста передбачає розвиток навиків звукоутворення, артикуляції, співацького дихання, вокально – слухових навичок і навичку емоційно – виразного виконання на основі аналогічного самоконтролю, тобто духовного контролю рефлексивності психіки та психологічного регулювання вокальної діяльності. Це означає виховання здатності до споглядання найменших м'язових рухів голосового апарату та режимів роботи голосових зв'язок, обернених зв'язків з м'язовими вібраційними та іншими відчуттями, а відтак споглядальної координації співу, маніпуляції внутрішньо–слуховими уявленнями і їх співвідношенням у процесі роботи над вокальною інтонацією. Тобто йдеться не лише про акустично вірне відтворення висоти та характеру звуків, не тільки про вирівненість і диференціацію тембру (на основі вслуховування у звучання голосу), відповідного розподілу уваги на психо – фізіологічних (м'язових, вібраційних) відчуттях від того чи іншого вокального прийому, але й на осмисленні антропологічної сутності співочого процесу та значенні відповідних рефлексивних зв'язків як наслідок духовного стану співака.

З цією метою доцільним є осмислення так званого «антропологічного семантичного інваріанту» вокального звукоутворення і дихання як показника душевного здоров'я і релігійного наміру. Йдеться про досягнення відчуттів лінійного спіралеподібного і кругового

інтонаційного рухів як прообразу молитовної аскетичної практики, зокрема відтворення відповідних молитовних станів:

- псалмічного, прохально-покаянного, хвалебно-гімнічного, жертовно- любовного з включенням відповідних резонаторів. Одним із чинників такої практики є реалізація мономірної ритміки вокального дихання та енергетичного зв'язку вокального звукоутворення з ладовим етосом (Ю. Холопов);

- через стан відкритості душі до Богосплкування.

Ефективність вокальної підготовки майбутніх педагогів-вокалістів залежить від методів, за допомогою яких викладач постановки голосу здійснює процес передачі вокально-педагогічного досвіду. Методом вокальної підготовки можна вважати спосіб організації упорядкованої взаємопов'язаної діяльності педагога та студента, спрямованої на практичне засвоєння та теоретичне осягнення засад вокального навчання, тобто – спосіб, за допомогою якого викладач передає, а студент засвоює теоретичні знання та вокально-практичні уміння та навички. Так, наприклад, у сучасній вокальній педагогіці використовуються різні методи розвитку співацького голосу. Існують класичні методи розвитку співацького голосу вокалістів (концентричний, інструментальний, фонетичний). Поряд з ними у вокальній педагогіці виникають і новаторські методи постановки голосу, зокрема фонопедичний (В. Смелянов) та алгоритмічний (Д. Огороднов). Їх коло розширив Р. Юссон, досліджуючи основні фізіологічні та акустичні явища співацького голосу. Йдеться про: 1) методи прямого впливу на установки та рухи м'язів і тембру; 2) методи, які використовують внутрішні відчуття співака; 3) методи емоційного налаштування співака; 4) методи використання зворотних зв'язків слухового походження [5]. Дана класифікація методів схожа на систему методів за Л. Дмитрієвим, а саме: 1) методи прямого впливу на м'язові установки; 2) методи впливу на тембр голосу шляхом зміни забарвлення голосних; 3) методи фіксації внутрішніх відчуттів; 4) методи вольових наказів та емоційних станів; 5) методи слухових впливів [2]. З опорою на класифікування методів у загальній педагогіці науковець А. Менабени виокремила пояснювально-ілюстративний та репродуктивний методи постановки голосу [3]. З метою оптимізації змісту та форм організації сучасної вокальної підготовки майбутньому вчителю-музиканту, звісно, слід передбачити застосування як відомих методів формування вокальної компетентності, так і пошуку нових.

Таким чином, необхідність наукового обґрунтування антропологічних умов вокальної підготовки майбутнього вчителя-вокаліста, належить до актуальних сучасних проблем музичної педагогіки, музичного мистецтва і стосується розроблення системно-методичного комплексу вокальної освіти загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бердяев Н.А. О назначении человека/ сост. Л.И. Греков, А.П. Поляков/ Н.А. Бердяев. – М. : Республика, 1993. – 383 с. – (Библиотека эстетической мысли.)
2. Дмитриев Л. Основы вокальной методики: [учеб. пособ. для муз. вузов] / Леонид Борисович Дмитриев. – М.: Музыка, 1968. – 675 с.
3. Менабени А. Г. Методика обучения сольному пению /Анджеллина Георгиевна Менабени. – М. : Просвещение, 1987. – 93 с.
4. Юм Д. Трактат о человеческой природе/ Д. Юм. – Минск : Попурри, 1998. – 720 с.
5. Юссон Р. Певческий голос: Исследование основных физиологических и акустических явлений певческого голоса / Рауль Юссон. – М. : Музыка, 1974. – 262 с.
6. Ясперс К. Смысл и назначение истории/ К. Ясперс; пер. С нем. – М. : Политиздат, 1991. – 527 с. (Мыслители XX в.)

Новицька Н.

Науковий керівник – доц. Водяний Б.О.

ВИКОРИСТАННЯ БАНДУРНОГО РЕПЕРТУАРУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується динамізмом і глобальністю масштабів перетворень у всіх сферах життєдіяльності людини. При цьому помітно зростає